

Begreppet undervisning i förskolans verksamhet

En kvalitativ studie om variationer i förskollärares uppfattningar kring begreppet undervisning i förskolan.

Sofia Backlund

Självständigt arbete – Pedagogik GR (C), 15 hp

Huvudområde: Pedagogik

Högskolepoäng: 15 hp

Termin/år: Vårtermin 2018

Handledare: Anneli Hansson

Examinator: Anneli Hansson

Kurskod: PE099G

Utbildningsprogram: Förskollärare, 210 hp

Förord

Efter nästan en hel termin med detta examensarbete närmar jag mig målet med inte bara detta arbete utan samtidigt 3,5 år av studier till förskollärare vid Mitt Universitetet i Sundsvall. 3,5 år som har varit spännande, roliga, givande men framförallt lärorika och gett mig en trygg grund att kliva ut i förskolans verksamhet ifrån.

Jag vill passa på att tacka de som gjort detta arbete möjligt, ett varmt tack till de förskollärare som ställde upp på intervjuer och bidrog till ett bra empiriskt material. Ett innerligt tack vill jag rikta till min handledare Anneli Hansson vid avdelningen för utbildningsvetenskap vid Mitt universitetet i Sundsvall. För att positivt ha stöttat mig under arbetets gång och kommit med konstruktiv och utmanande feedback. Ditt engagemang och stöd har gett mig energi att hålla glöden uppe.

Abstrakt

Detta är en kvalitativ empirisk studie med en fenomenografisk ansats. Syftet med studien var att synliggöra variationer i förskollärares uppfattning om begreppet undervisning i förskolan. En grupp om 6 st förskollärare intervjuades om deras uppfattningar om begreppet undervisning i förskolan samt deras uppfattningar kring vilka former undervisning kan ske i förskolan.

Resultatet visar på att förskollärare uppfattar sin roll vara av stor betydelse för undervisningssituationens kvalitet och för vilket lärande som sker hos barnet. Uppfattningar om att utan en deltagande förskollärare kan ingen undervisning ske och ju mer närvarande pedagogen är desto större möjligheter för barns utveckling skapas. Något som också framkom är att möjligheter till undervisning uppfattas finnas under hela dagen bara förskolläraren är närvarande och fångar upp barnens intresse och tankar. Förskollärarnas olika uppfattningar framförde även en del varierande oro och funderingar över hur undervisningsbegreppet kommer att utvecklas i förskolan över tid, risken för skolifiering samt vilka konsekvenser det kommer att medföra till vårdnadshavare som kan uppleva begreppet som mer skollikt.

Studiens slutsats kan sammanfattas med att det finns varierande uppfattningar hos förskollärare kring både hur de ser på undervisning i förskolan samt i vilka former undervisning kan bedrivas.

Nyckelord: *barn, förskollärare, undervisning, utbildning*

Innehållsförteckning

Inledning	3
Avgränsningar	4
Bakgrund	5
Förskolans utveckling med fokus på barns lärande samt läroplan för förskola	6
Lärande och undervisning i dagens förskola	6
Betydelsen av förskolläraernas barnsyn och roll för lärande och undervisning	7
Risken för skolifiering	8
Syfte.....	10
Metod	11
Datainsamlingsmetod	11
Urval	11
Procedur	12
Analysmetod.....	13
Forskningsetiskt ställningstagande.....	13
Metoddiskussion	14
Resultat	16
Uppfattningar om begreppets betydelse	16
Undervisningens form i förskolan	17
Förskollärarens uppfattade roll i undervisningssituationer	19
Uppfattningar om hur undervisning kan arbetas med i förskolan.....	20
Vad uppfattas vara av vikt i en undervisningssituation	21
Erfarenheter av undervisning	21
Förskolläraernas oro över begreppet undervisning	24
Diskussion	26
Uppfattningar av begreppet undervisning	26
Förskollärarens uppfattade roll	27
Uppfattningar om förskolans risk för skolifiering	27
Förskolläraernas uppfattningar om undervisningsformer i förskolan	28
Framtida studier	29

Inledning

Denna kvalitativa studie handlar om det allt mer betonade undervisningsbegreppet i förskolans verksamhet.

Förskolans verksamhet vilar på skollagen (SKOLFS, 2010:800) och läroplanen för förskola, LpFö 98 (Skolverket, 2016). I den finns värdegrund, uppdrag, mål och riktlinjer som styr hur verksamheten i förskolan ska bedrivas. I samband med läroplanens intåg i förskolan kom lärandet att få en större betydelse samt ett större fokus i förskolans verksamhet. Lärandet är tillsammans med omsorg och utveckling de tre delar som utgör den grund som förskolans läroplan bygger på. Begreppet EDUCARE framkom för att bilda den helhet som förskolans verksamhet ska sträva efter (Bruce & Riddersporre, 2012). EDU- står för kunskap och lärande medan CARE- står för fostran och omsorg. Dessa tre delar har historiskt sett haft olika stort fokus i olika perioder. I dagens verksamhet har lärande ett stort fokus och en anledning till det är den forskning som den senaste tiden visat på små barns lärande menar Sheridan och Pramling Samuelsson (2009). De framför vidare att de första åren i ett barns liv är av stor betydelse för hur barnet i framtiden kommer lära och förhålla sig till sin omvärld.

I läroplanen, LpFö 98 (Skolverket, 2016) är en av beskrivningarna den att förskolan ska lägga grunden för ett livslångt lärande. Något som utgör grunden till de mål och riktlinjer som finns i läroplanen gällande barns lärande i förskolan. Läroplanen innehåller alltså inte enbart mål förskolan ska sträva efter att barnen ska uppnå i förskolan utan även att ge stimulans och utveckling som ska bidra till allt framtida lärande som så småningom kommer att ske vidare i skolan. Pihlgren (2017) framför att en kvalitativ förskoleverksamhet har visat sig ge goda effekter på barnens senare skolgång. Under 2018 revideras läroplanen för förskolan och i delen gällande lärande kommer både begreppet undervisning och utbildning i förskolan att förstärkas. I skollagen definieras utbildning som "den verksamhet inom vilken undervisning sker utifrån bestämda mål" (SKOLFS, 2010:800). Utbildningens syfte är att förskolan "ska stimulera barns utveckling och lärande samt erbjuda barnen en trygg omsorg. Verksamheten ska utgå från en helhetssyn på barnet och barnets behov och utformas så att omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet" (SKOLFS, 2010:800). Undervisning definieras i 1 kap. 3 § som "sådana målstyrda processer som under ledning av lärare eller förskollärare syftar till utveckling och lärande genom inhämtande av kunskaper och värden". Utbildning och undervisning kan ses som sammanflätade begrepp som förutsätter varandra, även om utbildning är ett övergripande begrepp som också inkluderar undervisning. Sheridans och Williams (2018) lyfter att syftet med förskolans utbildning är att stötta barns utvecklingsprocesser för att barnen ska kunna delta i olika praktiker, medan undervisning handlar om att medvetet främja lärande av visst slag. Skillnaden mellan utbildning och undervisning kan bland annat bestå i att utbildning har en början och ett slut, som exempelvis förskolan som skolform för barn i åldrarna ett till fem år, med bestämda mål att sträva mot. Undervisning av hög kvalitet utmärks av att barns kognitiva, sociala, emotionella och motoriska lärande integreras, liksom att lek, lärande, fostran och omsorg bildar en helhet, i sammanhang som är vardagliga och meningsfulla för barn (Siraj & Blatchford, 2010). Utifrån detta perspektiv kan all tid, liksom samtliga situationer, aktiviteter och innehåll i förskolan, göras till föremål för undervisning. Detta perspektiv kan också ses som förskolans signum och skiljer förskolan från skolan, som har både uppnåendemål och definierade tillfällen för undervisning. Pihlgren (2017) lyfter det Vygotskij och

hans forskningsgrupp tidigt menade att barn lär sig i samspel med sin omgivning, vilket innebär att barn genom undervisning kan utmanas att komma vidare i sitt tänkande och göra kognitiva språng genom sin proximala utvecklingszon. Uppdraget är omfattande och om förskolan ska ge barnen möjlighet att utveckla kunskaper inom alla målområdena behöver förskollärarna använda aktiviteter och situationer under hela dagen (Williams, Sheridan & Pramling Samuelsson, 2016).

Under mina VFU:er samt arbete i förskolan har jag mött många olika uppfattningar om begreppet undervisning. Av vissa pedagoger anses de yngsta barnen i förskolan vara för små för att kunna lära sig och att undervisning därför inte passar i förskolans verksamhet. En del pedagoger anser att barnen i förskolan "bara ska få leka" medan andra menar att barnen lär sig i leken. En annan kommentar jag har hört mer än en gång är den om att lärande sker i överallt, närsomhelst. Sker det då undervisning bara för att det sker ett lärande?

Då begreppet undervisning är relativt nytt i förskolans verksamhet så verkar det efter de erfarenheter jag har mött råda delade åsikter och olika syn på begreppet. I denna studie är förhoppningen att kunna synliggöra en grupp pedagogers olika uppfattningar om begreppet. Detta för att belysa en del av den variation av syn på undervisning som finns ute i verksamheten samt vilken variation av former undervisning i förskolan kan bedrivas enligt förskollärare. Samtidigt får jag själv en möjlighet att fundera över min egna ståndpunkt i ämnet, vilket känns intressant inför min kommande roll inom yrket. Hur uppfattas detta fenomen av pedagoger i förskolan och vad kan det tänkas innebära för förskolans verksamhet.

Avgränsningar

Som jag beskriver i inledningen är lärande en stor del i förskolans verksamhet. Det jag har valt att fokusera på är just undervisningen i förskolan, mer specifikt undervisningsbegreppet. Jag vill i denna studie undersöka hur detta fenomen uppfattas av olika förskollärare i förskolan, vilka variationer det finns i hur begreppet uppfattas. Då ansvaret för undervisningen ligger på förskollärarna enligt den nya reviderade läroplanen så valde jag att fokusera denna studie till just förskollärare uppfattningar.

Bakgrund

Denna del redogör för tidigare forskning inom ämnet, inledningsvis hur begreppet framställs och beskrivs samt dess förstärkning i dagens förskola. Därefter hur undervisningsbegreppet har växt fram historiskt sett i förskolans verksamhet och hur det ser ut i dagens verksamhet. Även forskning kring vilken betydelse förskollärarnas roll och barnsyn har samt den risk för skolifiering begreppet kan medföra.

När en ny revidering görs utav läroplanen för förskolan under 2018 så förstärks begreppet undervisning i förskolan (Skolverket, 2016). Förstärkningen av undervisningsbegreppet går under det som Maskit, Firstater (2014) kallar pedagogisk förändring och som avser olika lärandestrategier samt nya undervisningsmodeller som skiljer sig ifrån mer traditionella strategier som idag används i verksamheten. Dessa förändringar leder till förstärkning av lärarens yrkesmässiga grund för att bidra till utbildningssystemet.

Begreppet undervisning i förskolan är enligt Pihlgren (2017) de aktiviteter där förskolläraren har en ide om vad hen vill åstadkomma i form av lärande, vilket liknar Pramling Samuelsson, Sheridans (2016) beskrivning av undervisning som en medveten pedagogisk handling riktat mot ett specifikt mål. Undervisning i förskolan menas enligt lagstiftningen de målstyrda processer som syftar till att någon lär sig och utvecklas (SOU 2202:121). Pihlgren (2017) menar att förskolepersonal ofta lyfter risken för skolifiering och visar en rädsla för en alltför vuxenstyrd, behavioristiskt grundad undervisning. En barnutforskande undervisningsmiljö som ger intryck av att omfatta aktiviteter där barnet lär sig och utvecklas genom att självt utforska och skapa stämmer mer överens med de teoretiska ideerna som ligger till grund för den svenska förskolan. Undervisningen i förskolan ska också leda till att barnen utvecklar sin förståelse för vad demokrati är, bland annat genom att de ges möjlighet att uttrycka sina tankar och åsikter, och därmed kunna påverka sin situation. Barnen ska också ges möjlighet att utveckla sin förmåga att ta ansvar för egna handlingar och förskolans miljö och kunna förstå och handla efter demokratiska principer genom att delta i olika former av samarbete och beslutsfattande, leken ska samtidigt ha en särskild och framlyft roll i förskolan. Sammantaget ska barnen ges möjlighet att utveckla självständighet och tillit till sin egen förmåga, känna sig delaktiga i sin egen kultur och känna respekt för andras kulturer, samt utveckla kunskaper inom läroplanens samtliga målområden (Williams, Sheridan & Pramling Samuelsson, 2016).

Enligt skollagen är det endast den som är legitimerad förskollärare med behörighet att undervisa i förskola som får bedriva undervisning i förskolan. Pihlgren (2017) framhäver vikten av att förskolläraren bör vara förtrogen med många olika pedagogiska metoder samt vara medveten om sin egen praxisteori för att hålla en genomtänkt linje i undervisningen. Vidare betonar Pihlgren vikten av att förskollärare har klart för sig vilka faktorer som är viktiga för att undervisning ska ge avsett resultat.

Undervisning ska enligt skollagen (1 kap. 5) vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Att utbildning sker på vetenskaplig grund ställer krav på att förskollärarna har utvecklat ett vetenskapligt förhållningssätt i relation till undervisningens innehåll och metoder.

Förskolans utveckling med fokus på barns lärande samt läroplan för förskola

Om man ser tillbaka på förskolan ända sedan barnträdgårdarnas tid har dagens förskola utvecklats från att vara en institution för barnomsorg till att vara en verksamhet med en nationell läroplan inriktad mot barns lärande och utveckling. Detta har vuxit fram och utvecklats under lång tid och därför har många personer haft inflytande på utformningen (Brodin & Rehnblad, 2015). Gannerud och Rönnerman (2007) framför att verksamma pedagoger i förskolan belyser att dagens förskola har en ökad medvetenhet och tas på större allvar än tidigare. Förr ansågs både begreppet gällande intelligens samt kreativitet som något man föds med, som en begåvning som man antingen har eller inte (Pihlgren, 2017). Denna syn hänger i hop med synen på barndomen som tidigare fanns, att barndomen mer var en förberedelse och tillväxt period inför det verkliga livet (Bruce & Riddersporre, 2012). Vidare menar Bruce och Riddersporre att utveckling förr sågs som en fråga om tid och något som fanns inbyggt i barnet, redo att lösas ut när tiden blev mogen. För att markera hur viktigt det är att själv få göra, utföra och åstadkomma handlingar när man ska lära sig något nytt myntade John Dewey uttrycket "learning by doing" den teoretiska kopplingen mellan aktivitet och lärande kom att uppmärksammas (Dewey, 2004).

I samband med läroplanens uppkomst i förskolans verksamhet 1998 lyftes fokus på området som gäller lärande. Läroplanen är en plan för lärande, det första steget i ett sammanhållet utbildningssystem för barn mellan 1 och 18 år (Pramling Samuelsson & Sheridans, 2016). I läroplanen har förskolans uppdrag samt vilka värderingar som förskolan som institution ska sträva efter fastställts. Den är till för den pedagogiska verksamheten och det enskilda barnets lärande och utveckling är i centrum. Vid varje revidering som gjorts av läroplanen har lärandet på något vis varit i fokus och stärkts ytterligare (Brodin, Rehnblad, 2015). I dag anses förskolan och dess pedagogiska verksamhet som en arena för undervisning då barns lärande sker i ett samspel med omgivningen (Pihlgren, 2017).

Lärande och undervisning i dagens förskola

Lärande ska tillsammans med omvårdnad, omsorg och fostran bilda en helhet och prägla pedagogiken i förskolans verksamhet enligt läroplanen (Skolverket, 2016). Att lära är enligt Pramling Samuelsson och Sheridan (2016) en process där barnet ser och urskiljer nya dimensioner. Variation är en naturlig del av barns upplevelsevärld och är det barn behöver uppleva för att utveckla ny kunskap. Den pedagogiska verksamheten i förskolan ska utgå från barns perspektiv. Med det menar de att varje barn i förskolan ska ges en möjlighet att på bästa sätt få lära och utvecklas utifrån deras egna förutsättningar och intressen. För att barn ska lära och reflektera över något behöver de vara engagerade och intresserade av innehållet. Därför behöver innehållet vara meningsfullt för barnen, vilket även betonas i läroplanen Skolverket (2016) då verksamheten ska främja det lustfyllda lärandet och stärka barnets intresse för att lära och erövra nya erfarenheter. Det sätt man systematiserar och planerar rutinsituationer har betydelse för om lärande och omsorg sammansmälter till den fusion som avses med educare. Sheridan och Williams (2018) menar att förskolans verksamhet som helhet får en högre och jämnare kvalitet då rutinsituationerna är genomtänkta och strukturerade. Ett särskilt lärande eftersträvas och all personal använder sig av samma genomtänkta rutiner.

Förskolan ska vara trygg, rolig och lärorik för alla barn och den pedagogiska verksamheten ska ha hög kvalitet och fostran (Brodin & Renblad, 2015). Lärandet ska baseras på samspelet mellan barn och

vuxna, alltså ur ett interaktionistiskt perspektiv. Bruce och Riddersporre (2012) menar att förskolan har som roll och ansvar att stimulera och utmana ett lärande som inte blir färdigt och avslutat, utan ständigt leder till fortsatt sökande efter kunskap och därmed nytt lärande.

Lärande och undervisning är nära relaterade till varandra lyfter Pihlgren (2017), men en skillnad i de två begreppen är att lärande är en process som kan ske med eller utan medverkan från exempelvis förskolläraren. Barnet kan lära sig i en organiserad undervisningsaktivitet genom att samspele med kamrater eller genom utforskande på egen hand. Lärande sker inom den individ som lär sig. Undervisning är istället den planerade aktivitet som förskolläraren organiserar i avsikt att det ska ske ett lärande hos barnet eller barngruppen. Undervisning är alltså det sätt förskolläraren har att påverka lärandet (Pihlgren, 2017). Även Pramling Samuelsson och Sheridan (2016) framhäver att ett barn både kan lära och lär på egen hand men i en undervisningsituation kan emellertid det lärande barnet få stöd och respons i sitt lärande. Undervisning kan definieras med den stöttning och vägledning ett barn behöver för att nå den utvecklingszon som Vygotskij kallar proximala utvecklingszonen.

Pramling Samuelsson och Sheridan (2016) menar att barn föds med en viss förmåga att uppfatta och erfara sin omvärld och att det är på den förmågan allt lärande vilar. Pihlgren (2017) betonar vikten av att omgivningen behöver uppmuntra och utmana barnet till utveckling för att det ska ske en ordentlig utveckling. Sheridan och Williams (2018) lyfter att språklig och kommunikativ interaktion sällan används på ett medvetet sätt som verktyg i undervisningen oavsett aktivitet eller situation. Därmed begränsas också förutsättningarna för barnen att utvecklas och lära i riktning mot målen.

Betydelsen av förskollärarnas barnsyn och roll för lärande och undervisning

En fråga av betydande slag för hur vi ska se på undervisning och lärande i förskolan är om det över huvudtaget är möjligt att påverka barns lärande (Pihlgren 2017), vilket även har betydelse för hur den undervisning som pedagoger väljer att bedriva grundas på. Bruce och Riddersporre (2012) framhåller att de barn som ses som kompetenta, nyfikna och som får ta sina drivkrafter och möjligheter i anspråk kan använda dessa för att utforska och lära. De barnen har större chans att möta undervisning som utmanar dem. Det innebär även att barnet ses som en aktiv medskapare av sin egen kunskap (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2016). Denna syn på barns lärande bygger på respekt för barnet som ett resursrikt och nyfiskt barn med egen kraft och lust att lära. Som förskollärare behöver det då finnas en tilltro till barnets förmåga och se barnets möjligheter och vad de kan istället för deras brister. Förskolläraren bemöter då aktivt varje barn utifrån positiva förväntningar på dess förmåga som John Deweys uttryck "learning by doing" markerar vikten av att själv få göra, utföra och åstadkomma handlingar när man ska lära sig något nytt (Bruce & Riddersporre, 2012). Bruce och Riddersporre framhäver vidare även omgivningens betydelse för vad man kan och klarar av. Att det är av betydelse för utveckling av barns kompetenser om en situation eller uppgift är ny eller bekant sedan tidigare, om man är ensam eller tillsammans med andra. Därför är det av stor vikt att barn får möjlighet att använda och utveckla sina förmågor. Broström, Sandberg, Johansson, Margetts, Nyland, Frøkjær, Kieferle, Seifert, Roth, Ugaste, & Vrinioti (2015) framhåller att situationer som karaktäriserar lärande är där barnen själv får samspele med andra utifrån deras nivå och kompetenser men att pedagogerna finns med som stöd i det sociala samspelet.

Sheridan, Williams, Sandberg & Vourinen (2011) betonar vikten av att som förskollärare vara en bra förebild som kommunicerar avsikter, demokratiska och etiska värderingar som syftar till att ta barnets perspektiv för att skapa positiva förutsättningar för barns lärande och utveckling. Pramling Samuelsson och Sheridan (2016) menar att en avgörande faktor för barns lärande är hur de blir bemötta av förskollärare. Det sätt som förskolläraren uppfattar ett barn på kommer påverka det sätt han eller hon kommer att interagera med barnet.

Oavsett läroplanens utformande så är det i slutändan förskolläraren som utifrån barngruppen måste göra ett antal ställningstaganden gällande exempelvis: lärande och undervisningsaktiviteter, avsikter och syften med olika saker, utvärdering av både sin egen undervisning och barns lärande (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2016). Det krävs alltså att lärarna inom förskolan har ett tydligt förhållningssätt, en medvetenhet om vad de vill att barnen ska lära sig samt kunskaper om barn och barns lärande. Pihlgren (2017) lyfter tidigare forskning som visar att om barnen ska utveckla sitt tänkande och sin kreativitet i undervisningsaktiviteter krävs det att förskolläraren planerar, utvärderar, väljer aktiviteter och verktyg samt tänker igenom miljön noga, med fokus på hur barnen kan utveckla sitt tänkande. Pramling Samuelsson och Sheridan (2016) menar i sin tur att den stora utmaningen för en förskollärare ligger i att ta tillvara på barnets intressen samtidigt som hen ska skapa ett intresse för det innehåll hen vill att barnen ska få en förståelse om, alltså inte enbart utgå från barnens egna intressen. Pihlgren (2017) framför att dokumentation är ett verktyg som är användbart för att planera en barnutforskande undervisningsmiljö, detta för att undersöka vilka material eller områden som barnen är intresserade av och hur dessa områden skulle kunna användas i en aktivitet.

Risken för skolifiering

Förskolepersonalen pekar ofta på risken för skolifiering genom att aktiviteter som är mer eller mindre styrda av den vuxne skulle ta över (Pihlgren, 2017). Detta kan då anses stå i motsättning till att barnen själva får välja sina aktiviteter och utforska på egen hand. Pihlgren lyfter att denna rädsla kanske bottenar i en oro över att som förskollärare hamna i den allmänna undervisningsmiljön. Att pedagoger i förskolan ser en rädsla i en alltför vuxenstyrd och behavioristiskt grundad undervisning än den barnutforskande undervisningsmiljön som ger intryck av att omfatta aktiviteter där barnen lär sig och utvecklas genom att självt utforska och skapa, en syn som kan tolkas överensstämmer mer med de teoretiska ideér som ligger till grund för svensk förskola. Något som stämmer överens med detta är de skillnader Ackesjö och Persson (2018) lyfter, att forskning har visat på att förskolans tradition styr innehållet i verksamheten samtidigt som lärarna i förskolan använder sig av en pedagogisk praktik som är hämtad från skolan, exempelvis som tidsindelningen av dagen och skrivna scheman där klockan styr verksamheten. Enligt Ackesjö och Persson är exempel på handlingsmönster från förskolan som lärare i förskoleklass som tidigare arbetat i förskolan har är att sätta barnet snarare än ämnet i centrum. Centralt för lärarnas tal om sitt arbete i förskoleklassen är att de är närmare barnen, att de undervisar barnen i förskoleklass utifrån deras tankar och frågor än lärares ämnesfokusering i skolan. En traditionell diskurs från förskolan som kan höras är relationen mellan lek och lärande. Där leken ses som en särskiljande verksamhet i vilken barn lär sig själv och att allt utgår ifrån barnets egen drivkraft att lära sig. Då ses inte lärarens roll som den som ska lära barnet utan mer som en vägvisare och inspiratör (Ackesjö & Persson 2010). Verksamheten i förskoleklass verkar präglas av en ökad vuxenstyrning jämfört med förskolans verksamhet. Det finns även tendenser till en mer

ämnesinriktad kunskapssyn och organisering av verksamhete i förhållande till det man kan kalla för mer sammanhållen barninriktad organisering och kunskapssyn. (Ackesjö & Persson 2010).

Syfte

Då skollagen framhäver att förskollärare ansvarar för att undervisning bedrivs i förskolan har syftet med studien varit att urskilja variationer i 6 olika förskollärares uppfattningar om fenomenet undervisning i förskolan. Följande frågeställningar har varit utgångspunkt för studien:

- Hur uppfattar förskollärarna begreppet undervisning i förskolan?
- Under vilka former beskriver förskollärarna att undervisning kan ske i förskolan?

Metod

I denna del kommer jag att redogöra för den metod jag valt att använda i denna kvalitativa studie. Valet av metod och dess form, urval, genomförande, bearbetning samt analysprocessen.

Datainsamlingsmetod

Syftet med denna studie är att synliggöra en grupp förskollärares olika uppfattningar om begreppet undervisning i förskolan därför valde jag att enskilt intervjua ett antal förskollärare. Jag valde att använda semistrukturerade intervjuer som metod i denna kvalitativa studie. Zetterquist och Ahrne (2015) framför att en kvalitativ intervju kan få fram material kring ett område eller fenomen som inte går att få fram via en exempelvis enkätundersökning. Detta och karaktären på mitt forskningsintresse stärkte mitt val av kvalitativa intervjuer som metod. Fördelen med en kvalitativ metod är att de är flexibla och kan anpassas efter situationen och hur undersökningen utvecklar sig. En kvalitativ metod utgör sig som bäst metod när det gäller att komma åt sammanhang som kräver förståelse och blir tydliga undan för undan istället för på en gång (Eliasson, 2013). Enligt Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015) kan intervjuformen semistrukturerade intervjuer ses som en styrd konversation där den som intervjuar noga lyssnar på vad den som intervjuar har att delge för att höra meningen i samtalet. Jag anser att denna metod var lämplig att använda i denna forskningsstudie eftersom syftet är att nå verksamma förskollärares syn på ämnet samt hur de uppfattar och förstår begreppet undervisning. Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015) menar att fördelen med att använda sig av kvalitativa metoder är att personen som intervjuar kan anpassa frågorna och den ordning som frågorna ställs efter situationen. Metoden semistrukturerad intervju som jag valde att använda innebär att den är mer styrd än t.ex en ostrukturerad intervju. I intervjuerna användes kompletteringsfrågor för att fylla funktionen att utveckla en del svar och är som Lokken och Sobstad (1995) menar viktiga för att de både få med detaljer som gör helhetsbilden fullständig samt vidareutvecklar tankegångar som uppkommit eller klargör mångtydigheter och vaga svar.

Urval

Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015) menar att ett första steg är att välja ut en organisation som berörs av studiens syfte och att det därefter är av vikt att man överväger vilka som ska få förfrågan att delta. Då skollagen och läroplanen menar att det är förskollärarna som ansvarar för undervisningen i förskolan så valde jag att intervjua 6 st förskollärare, från 6 olika förskolorna. Larsson (1996) menar att fördelen med att sprida sina intervjuer inom en speciell grupp är att chanserna maximeras för att få så många olika uppfattningar som möjligt. Därför valde jag att intervjua en förskollärare från varje förskola för att få en så stor bredd och variation som möjligt i studiens material, 4 av 6 förskollärare var för mig inte kända sedan tidigare. Det jag började med var att ta kontakt med förskolechefer i området, dessa valdes slumpmässigt ut vilket anses vara en fördel. Det för att rekommendationer kan ha en risk att vinkla bilden av ämnet (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015). I första hand kontaktades dem via telefon, då många var svåra att nå via telefon skickades det i andra hand ut ett mejl till dessa. Den fråga de fick var om att de gav sitt medgivande till att jag fick besöka deras förskolor för en intervju samt om de hade någon förskollärare som de kunde tänka sig vilja ställa upp. Alla dessa var positiva till deltagandet och återkom med namn och uppgifter till en förskollärare som jag kontaktade. Ett missiv skickades till både förskolechefer samt deltagande förskollärare i samband med den första kontakten. Nedan följer en presentation av de intervjuade studien.

Stina, förskollärare, fritidspedagog & tidigare lärare som arbetat i 10 år.
Arbetar på en förskola utan en specifik inriktning.
3-4 års avdelning med 19 barn i barngruppen.

Lisa, förskollärare som arbetat i 6 år.
Arbetar på en reggioemilia inspirerad, mångkulturell förskola.
5 årsavdelning med 21 barn i barngruppen.

Anna, förskollärare som arbetat i 6 år.
Arbetar på en montessori förskola.
Syskonavdelning 2,5-5 år med 18 barn i barngruppen.

Maria, förskollärare som arbetat i 24 år.
Arbetar på en förskola utan en specifik inriktning.
Småbarnsavdelning 1-2 år med 14 barn i barngruppen.

Lena, förskollärare som arbetat i 29 år.
Arbetar på en förskola utan specifik inriktning.
3-5 års avdelning med 20 barn i barngruppen.

Berit, tidigarelärare som arbetat i 7 år.
Arbetar på en förskola utan specifik inriktning.
Småbarnsavdelning med 14 barn i barngruppen.

Procedur

Till en början utformade jag en intervjuguide (se bilaga) som grund och stöd, som jag använde mig utav under intervjuerna. Denna intervjuguide innehöll ett antal frågor för att jag som intervjuare skulle täcka in de områden jag ville undersöka. Utöver dessa frågor kunde jag som intervjuare välja att gå mer eller mindre in på djupet på olika frågor vilket Eliasson (2013) betonar som en fördel i denna intervjuform. Kompletteringsfrågor anses enligt Lokken och Sobstad (1995) vara viktiga för att de både kan vara inriktade på detaljer som gör helhetsbilden fullständig samt vidareutveckla tankegångar som uppkommit eller klargöra mångtydigheter och vaga svar. Vid den första kontakten med förskolläraren så bad jag dessa att fundera kring deras syn på undervisnings begreppet i förskolan. Det var förskollärarna själva som fick välja vilken tid som passade dem bäst och vart vi skulle hålla till. Intervjuerna genomfördes på förskolorna i lediga rum antingen i personalrum eller tomma rum på någon avdelning. Innan jag inledde intervjuerna fick jag godkännande av respondenterna att spela in med hjälp av ljudupptagning. Jag strävade under intervjuerna efter att låta deltagarna få det utrymme det behövde för att besvara frågorna. Det kan enligt Stukát (2005) ge bättre möjligheter för att nytt och spännande material ska kunna komma fram. Han betonar även risken med att för stort utrymme i intervjuerna kan minska jämförbarhet mellan svaren och att svårigheterna att tolka resultatet kan öka. Jag hade därför bett deltagarna om att avsätta längre tid än vad intervjuerna tog att genomföra för att de inte skulle känna sig stressade av en specifik tid att komma tillbaka till verksamheten eller göra andra saker.

Analysmetod

Min ansats i studien är fenomenografisk. Fenomenografin vill beskriva hur världen framträder för den enskilda människan. Det finns två sätt att analysera material fenomenografiskt, ett sätt är att göra en slags filosofisk analys av hur något upplevs av människan genom att använda sitt eget sätt att uppfatta världen som utgångspunkt. Det andra sättet och det som använts i denna studie är en empiriskt grundad beskrivning av olika sätt att uppfatta omvärlden (Larsson, 1996). Vidare förtydligar Larsson att uppfattning menas då ett antagande om något om något som man är övertygad om eller tar för givet förhåller sig på ett visst sätt. Jag har försökt att analysera och beskriva vad de deltagande förskollärarna har sagt i intervjuerna gällande begreppet undervisning som blir fenomenet i detta fall. Fenomenografi innebär att man är ute efter innebörder istället för förklaringar, samband eller frekvenser. Så syftet i denna studie är att beskriva hur undervisning framstår för dessa förskollärare och inte hur det egentligen är. I denna ansats så gestaltas det hur ett fenomen framstår på olika sätt hos människor. I resultatdelen gestaltas alltså hur undervisningsbegreppet uppfattas på olika sätt hos de intervjuade förskollärarna.

När intervjuerna genomförts transkriberades det insamlade ljudmaterialet till text, så ordagrant som möjligt. Intervjuerna var mellan 18- 35 min långa och resulterade i ett data material som blev 17 sidor dataskrift. När transkriberingen var klar lästes resultatet igenom upprepade gånger för att reflekteras över samt låta min förståelse av materialet fördjupas allt mer, vilket görs när reflektioner och material konfronteras med varandra (Larsson 1996). Materialet skrevs därefter samman under rubriker av olika områden för att kunna analysera materialet och jämföra olika svar. Jämförelse mellan olika svar för att ständigt söka efter likheter och skillnader menar Larsson (1996) är kärnan i den fenomenografiska analysen. Dessa likheter och skillnader i förskollärares svar utgör variationer av undervisningsbegreppets uppfattningar. Det är genom att jämföra skillnader som en uppfattning får en gestalt- genom kontrasten till andra uppfattningar ser man det karaktäristiska för en uppfattning (Larsson, 1996). Analysen av materialet utgör sedan resultatet av studien samt en del av grunden till studiens diskussion.

Forskningsetiskt ställningstagande

För att jag skulle kunna lova deltagarna i studien att de deltar på ett säkert vis utifrån deras rättigheter gäller det att jag har vetskap om etiska krav på mig som forskare samt etiska krav på forskningens inriktning och genomförande (Vetenskapsrådet, 2017). Att jag som forskare har kunskap om detta samt tar hänsyn till en del etiska frågor krävs för att ingen människa ska kunna ta skada. Därför behövde jag redogöra för en del saker redan innan jag inledde intervjuerna samt under arbetets gång, vilka följer här. Individskyddskravet har jag i denna studie lagt stort fokus på som skyddar samhällets medlemmar från olämplig insyn i deras livsförhållanden. Samt att individer inte ska utsättas för psykisk eller fysisk skada, förödmjukelse eller kränkning (Vetenskapsrådet, 2017). Detta gjordes genom att studiens genomförande noga tänktes igenom och dess material varsamt hanterades. Individskyddslagen förtydligar fyra allmänna forskningsetiska krav som jag har tagit i beaktning och följt. Jag har enligt informationskravet vid den första kontakten samt innan intervjuerna inleddes informerat uppgiftslämnare och deltagare i studien om forskningsuppgiftens syfte samt vilka villkor som gäller för deras deltagande. Inledande i intervjuerna fick de deltagande veta att inspelningen endast skulle komma att lyssnas på av mig, att transkriberingarna endast var menade för studien samt att både deras namn och förskolenamn skulle komma att bytas i texten. Samtyckeskravet som innebär

att man själv kan bestämma sin medverkan i forskningen tillämpades vid den första kontakten med förskolechef samt förskollärare. Jag informerade då att deltagandet i undersökningen var frivilligt och att deltagandet när som helst under intervjun kunde avbrytas. Deltagarna i studien lovades att alla berörda som deltagit i undersökningen skulle ges största möjliga konfidentialitet och att personuppgifterna skulle förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kunde ta del av dem, allt enligt konfidentialitetskravet. De deltagande i studien lovades att de uppgifter som är insamlade om enskilda personer endast får användas till forskningsändamål enligt nyttjandekravet.

Metoddiskussion

Här kommer jag utifrån studiens metod och genomförande att diskutera studiens kvalitet samt redogöra för genomförande, urval och ställningstaganden diskutera studiens trovärdighet.

Eftersom det var uppfattningar kring ett visst fenomen jag sökte efter i intervjuerna och inte kortare svar i ja eller nej format, så ägnade jag en stor del till att arbeta fram frågor som skulle få respondenten att beskriva dessa uppfattningar så detaljerat som möjligt och inte blir låsta vid stängda frågor. Detta eftersom grundpunkten i fenomenografi ligger i att kunskap är att tolka omvärlden och det i denna typer av intervjuer behöver antas att människor tolkar det som sägs. I dessa typer av studier är det vanligt att man använder sig utav intervjuplaner istället för intervjuguiden menar Larsson (1996). För att jag skulle täcka alla intressanta områden och inte skulle missa någon viktig del i intervjun så valde jag dock att använda mig utav en intervjuguide. Intervjuguiden innehöll grundfrågor som var identiska i alla intervjuer samt kompletteringsfrågor för att svaren skulle fördjupa min förståelse för respondenternas uppfattning av undervisnings begreppet så långt som möjligt. Utmaningen i fenomenografiska studier är att det inte ens i långa samtal alltid går att få svar på de frågor man har som intervjuare eftersom det är svårt att förmedla vad man önskar svar om utan att själv ge ett svar (Larsson, 1996).

Att det blev just en grupp med förskollärare beslutades utifrån skollagen och läroplanens beskrivning att det är legitimerade förskollärare som bär ansvaret att bedriva undervisning i förskolan. Då jag sökte en bred variation av deltagare valde jag slumpmässigt ut 6 förskolor att ta kontakt med genom respektive förskolechef, detta istället för att gå på rekommendationer av vilka förskolor som skulle kunna ge "bra svar i ämnet". De namn på förskollärare jag sedan tog kontakt med för intervjuer fick jag av dessa förskolechefer, alltså genom rekommendation. Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015) menar att det kan vara av värde att slumpmässigt välja de som ska intervjuas också istället för att rådfråga exempelvis verksamhetens chef eftersom denne manipulativt kan välja ut vissa personer för att ge verksamheten en positiv bild. Detta sågs som en fördel i denna fenomenografiska studie som syftar efter olika uppfattningar kring undervisning eftersom deltagarna var förskollärare som var insatta och brann för ämnet vilket innebär att de hade mycket att delge.

Det transkriberade resultatmaterialet läste jag upprepade gånger för att låta min förståelse av materialet fördjupas genom att låta reflektioner och material konfronteras med varandra. Något som Larsson (1996) menar är processen i en fenomenografisk analys. Materialet delades sedan in i kategorier utifrån intervjuens syften. Genom att svaren eller utsagor som de kallas, under dessa kategorier jämfördes med varandra utkristalliserades likheter och skillnader i de olika svaren.

Jämförelse anses vara det fungerande verktyget i denna analysform, då det karaktäristiska för en uppfattning blir synlig genom att en uppfattning får en gestalt när skillnader och likheter jämförs. I analysprocessen blev jag ett tolkande subjekt eftersom en är ute efter att tolka innebörden av respondenternas uttalanden och detta inte kan göras mekaniskt. Huruvida min tolkning är rimlig eller inte skulle kunna avgöras av en oberoende bedömare som får bedöma att tolkningen inte representerar min högst privata uppfattning (Larsson 1996). Detta är inte genomfört i avsaknad av en oberoende bedömare som satt sig in i att tränga in i intervjumaterialet.

Resultat

Här presenteras studiens resultat, som är en analys av det insamlade materialet. Resultatet avser att besvara studiens frågeställningar *Hur uppfattar pedagogerna begreppet undervisning?* Och *Under vilka former anser pedagoger att undervisning kan ske i förskolan?* Genom att fenomenografiskt analysera materialet har jag strävat mot att beskriva variationer i förskollärarnas uppfattningar om begreppet undervisning i förskolan (Larsson, 1996).

Uppfattningar om begreppets betydelse

Resultatet visar på en uppfattning om att undervisning är när förskollärare medvetet går in för att stötta, vägleda samt främja barnens lärande. Antingen via planerade aktiviteter där förskolläraren har planerat en aktivitet med ett specifikt syfte eller när de lyssnar in barnen och kliver in för att leda deras tankar längre. Dessa betonar även att det då finns en bakomliggande tanke och plan med situationen, mer eller mindre planerad men en medveten tanke bakom. Det beskrivs mycket att fånga barnen där det är och greppa "här och nu" situationer. Det förskollärarna beskriver är att deras handlingar i undervisningssituationer påverkas i kvalitet utifrån hur de har tänkt igenom olika faktorer. Dessa beskriver undervisning som något som skiljer sig ifrån lärande på det sätt att lärande mer sker hela tiden och utan medverkan från en vuxen. De använder begreppen undervisning och lärande i olika meningar och sammanhang.

Alltså jag tänker väl att det är då barnen lär sig något, när vi lär barnen något. Att det kan vara lite var som helst, om jag har en grej och så tänker jag att du ska lära dig det här, då har jag undervisat dig det. Om dom lär sig då tänker jag att det är undervisning. När jag har ett syfte.

(Lisa förskollärare)

Den uppfattningen av begreppet skiljer sig från att uppfatta begreppet undervisning och lärande som samma mening.

Jag skulle inte använda begreppet undervisning utan skulle hellre säga att det sker ett lärande och att det finns både planerat lärande från oss i arbetslaget men sen sker det lärande spontant hela tiden. Men jag går inte runt och tänker att jag ska undervisa barnen utan man är mer medveten om att de ska lära sig olika saker. Ibland är det bara ett enskilt lärande mellan mig och barnet eller så är det flera barn inblandade. Eller så sker det i grupp, både ute och inne det är olika.

(Berit förskollärare)

Detta citat visar på en skillnad mellan de två nämnda uppfattningarna om begreppets betydelse och mening. En uppfattning om att se lärande och undervisning som ett sammanflätat begrepp till skillnad från uppfattningen om se lärande och undervisning som två olika saker och betydelser. Skillnaden i hur undervisning och lärande motiveras att vara två olika saker jämfört med en och samma. Uppfattningen om att lärande är när barn erövrar kunskap, vilket kan ske vart som helst, när som helst, enskilt eller i samspel med andra och framförallt utan att det behöver vara en vuxen med i

situationen. För att det ska bli undervisning behövs då finnas en pedagog eller som resultatet ibland specificerar det, en förskollärare. Undervisning beskrevs av en förskollärare enligt citatet nedan.

Jag ser inte att undervisning är det barnen lär sig utan vad jag kan om hur barnen lär sig och hur jag kan förmedla det till barnen. Att slutresultatet av min undervisning blir lärandet.

(Lena Förskollärare)

Begreppet undervisning uppfattas både som något nytt men samtidigt menar samtliga att det är något som delvis har funnits i förskolans verksamhet sedan tidigare utan att det har benämnts som just undervisning. En uppfattning är att förskolan har arbetat med undervisning i många och olika situationer länge men varken tänkt eller benämnt det som just undervisning. En annan uppfattning är att den montessorinriktade förskolan menar att de har kopplat det nya begreppet undervisning till de stunder när barnen som de säger där jobbar eller arbetar med olika saker, precis som tidigare. Att det handlar om att fatt på att vissa saker inte bara är lek utan att de arbetar med saker istället och där hade arbetslaget kommit fram till att lägga störst vikt på det nya begreppet undervisning.

Efter att begreppet har kulminerat som det gjort nu så känns det som att jag har satt mig in i vad jag tycker, både genom forskning, kollegor och mig själv. Då ser jag på något vis att undervisning egentligen är ett begrepp som förklarar det jag har gjort hela tiden. Att jag stöttar barnen och ger dem möjligheter till att lära sig saker. Sen har inte jag kallat det för att jag undervisar och det kommer jag nog inte att göra framöver heller. Jag tänker att lärande blir slutresultatet av mitt undervisande.

(Maria Förskollärare)

Citatet ovan betonar skillnaderna på de olika uppfattningar gällande att se undervisning och lärande som samma sak eller inte. Denna uppfattning stärker uppfattningen att se de olika begreppen som skilda då det ses som nödvändigt att undervisning behöver till för att det ska finnas förutsättningar för utveckling och lärande. En annan förskollärare beskriver att undervisning är Vad/hur/varför/vad vi gör och vad det bidrar till är lärande. Inte vad pedagogen kan om undervisning utan dennes förhållningssätt till hur barn lär.

Undervisningens form i förskolan

Det finns likheter i uppfattningarna om att undervisningen i förskolan inte ska ske i inrutade scheman efter tider utan mer flytande i tid över dagen efter när det passar in. Att de inte fokuserar enbart på ett ämne för en stund utan mer funderar utifrån situation vilka ämnen eller vad de kan få in i den specifika situationen. De uppfattningarna skiljer sig dock emot att se att förskolan med fördel skulle kunna använda sig utav ett schema likt ett skolschema. Inte lika specificerat och inrutat med lika många lektioner med olika ämnen utan mer att märka ut undervisningspass, där tid avsätts till att just bedriva undervisning. Detta för att organisera både arbetslaget samt förskolans övriga pedagoger. Hon menade att de det ibland krävs att pedagogerna hjälper varandra över arbetslagen med att passa

varandras barn ute på gården exempelvis för att undervisning ska kunna bedrivas i smågrupper av en eller två pedagoger. Den uppfattningen menar att det skulle behöva finnas mer av den styrda sortens aktiviteter i relation till den fria leken. Detta för att ge barnen de kunskaper som krävs i den fria leken vilka kan stöttas genom undervisning i mer styrda aktiviteter. Denna uppfattning skiljer sig ifrån den andra uppfattningen när det gäller att se undervisning mer skollik i lektioner eller mer integrerad i barnens vardag och deras intressen. Uppfattningarna går i sår huruvida undervisning endast ska ske i lek, vissa menar även endast i fri lek eller i mer styrda aktiviteter.

Uppfattningarna skiljer sig även åt sett till hur undervisning kan och ska ske i många olika former i verksamheten. Då kan och ska undervisning ske oavsett form när som helst när det passar. I smågrupper, i större grupper, i helgrupp, vid samlingar. Enligt den uppfattningen styrs utgångspunkten varierande både från pedagogen samt i från barnen i alla de olika situationerna. I små grupper kan det ske mer dialog och att det är lättare för pedagogen att ha ett samtal där denne kan fånga upp vad barnen intresserar sig för. Till skillnad från i storgrupp enligt denna uppfattning där det mer blir något pedagogen har planerat och styr.

Med tre-fyra barn så är det lättare för mig att vi har ett samtal där jag kan fånga upp vad de är intresserade av. Men i storgrupp där blir det mer att nu har jag planerat den här samlingen. Det blir kanske inte lika mycket inflytande för barnen.

(Stina Förskollärare)

Detta hör i hop med förskolläraernas uppfattningar om hur undervisning ska ske utifrån barnens intresse och fokus, där de är och befinner sig. En annan del som hör i hop med detta och som återkommer i intervjuerna är att undervisning skapas och sker i rutinsituationer och utgör en stor del i förskolans verksamhet.

Det har beskrivits rätt bra på skolverket och i någon artikel där undervisningsbegreppet beskrivs som inbäddat, inbäddad undervisning och det tycker jag är rätt fint. Att det inte bara är något fyrkantigt som ska ske just här på mina premisser utan att den är inbäddad när jag kanske hjälper barnen att tvätta händerna för att de ska få ut något sorts lärande ur den rutinsituationen.
(Maria förskollärare)

Detta citat belyser betydelsen av samspelet i undervisningen samtidigt som det skiljer sig från den traditionella skolundervisningen och liknar en uppfattning om att kunskapsbildande och undervisning i förskolan mycket sker i samklang med varandra. Här lyftes en tanke om vikten av att tänka på hur man förmedlar kunskap.

Något som särskiljer en uppfattning för undervisningen i förskolan är läroplanens strävansmål istället för skolans uppfyllelsesmål. En uppfattning i resultatet innebär att undervisning kan ske i den fria leken och inte endast i det styrda. Det uppfattas då att dessa strävansmål jämfört med skolans uppfyllelsesmål gör det friare och inte lika kravfyllt med undervisning i förskolan. Denna skillnad ses som stor betydelse att pedagoger inte har samma krav på sig utan att undervisning får ske på barnens

villkor och intressen. Vidare framkom en uppfattning om att det gör att de väljer att plocka fram olika material för att intressera barnen samt lägger dem på olika nivåer för att det ska bli utmanande för dem.

Även fast det uppfattas att undervisningen ska utgå och ske utifrån barnen och dess intresse så återkommer många till och uppberor att det i många situationer är de som vuxna som styr och sätter ramarna till mycket. Detta speglas exempelvis i citaten nedan.

Vi har ett temamarbete som är uppbyggt med fyra huvudämnen, just nu håller vi på att jobba med språk. Då är det ju vi i personalen som har bestämt vad vi ska jobba med och vad som är, vad vi tycker är viktigt men sen kan ju barnen också komma med tankar och idéer att det här skulle vi vilja göra och då får man ta fasta på det också men att vi ändå håller oss till planen.

(Anna Förskollärare)

Det ligger hos mig att fånga upp barnens intresse. Vara lyhörd, lyssna in och kan styra, för man måste styra ibland.

(Lena Förskollärare)

Förskollärarens uppfattade roll i undervisningssituationer

Resultatet visar att förskollärarna uppfattar deras roll i undervisningen som mycket viktig och en avgörande betydelse för att det ska bli undervisning. Man kan sammanfatta den uppfattningen med att det utan en pedagog inte sker någon undervisning i förskolan. Denna uppfattning beskriver förskollärarnas roll som styrande när det gäller att skapa förutsättningarna kring undervisningssituationen. Bestämna gruppens antal och utformning för möjligheten till lärande, att skapa en trygg lärande miljö så att barnen kan och vill fokusera på det dem gör. Göra det intressant, meningsfullt och lustfyllt samt behålla fokus på syftet med undervisningsaktiviteten. En uppfattning lyfter vikten att finnas där som ett stöd för barnen, se varje barn där dem ligger och kunna utveckla dem framåt då det enligt denne är mycket individuellt. Speciellt på syskonavdelningar där åldrarna skiljer lyfter en av förskollärarna.

Jag tror att jag har en jätteviktig roll för det är ju ändå jag som styr. Det är ju jag som bestämmer hur många som ska va med? Vart ska vi va? Jag vet ju hur barnen fungerar, jag kan ju ändå lägga upp allt. Alltså jag har ju ändå möjligheten att se till att de har rätt förutsättningar för att kunna förstå uppgiften.

(Lisa förskollärare)

Att utmana barnen uppfattas även som att utmana barnen till något som är lite utanför deras proximala utvecklingszon, så att allt inte är för enkelt. En annan uppfattning menar dock att pedagoger behöver vara insamlare av barnens ord och tankar, samtalsledare för att

sammankoppla de barnen menar och säger samt frågeställare för att väcka nyfikenheten till att söka ny kunskap. Detta skiljer sig ifrån en uppfattning där vikten av förskollärarnas ansvar att sträva emot läroplanens mål betonas. Att benämna begrepp och sätta ord på det barnen gör menar en uppfattas som viktigt framförallt i undervisningen med små barn som inte har det verbala språket. Att ha roll som samtalsledare är en annan syn som hör ihop lite med att sätta ord. Detta för att samla i hop barnen, fokusera framåt och vägleda mot ett syfte.

En uppfattning som skiljer sig gällande förskollärares roll i undervisning är en oro över att tappa fantasin och kreativiteten och att det hela endast blir ämnesfokuserat.

Vi får inte tappa fantasin i det hela och bara bli ämnen vi måste fortsätta att vara kreativa. Det är därför jag tror att det är viktigt att poängtera vikten av leken, att det sker undervisning i leken. Men det där är att väga när kan jag använda vad? Därför gäller de att vara aktiv och på tårna.

(Lena Förskollärare)

Uppfattningar om hur undervisning kan arbetas med i förskolan

När det gäller att arbeta med undervisning i förskolan så skiljer sig förskollärarnas uppfattningar åt en del. En uppfattning har fokus på planeringen av undervisningssituationen och betonar vikten av att det finns en medveten och genomtänkt tanke bakom hur denne ska skapa de bästa möjliga förutsättningarna för lärande. Något som skiljer sig ifrån den uppfattning som menar att det är viktigast att vara lyhörd för att kunna fånga upp situationerna och förvandla dem till undervisning. Hur materialet och aktiviteter presenteras skiljer sig.

För att kunna fånga upp vad barnen är intresserade av och utveckla det menar en uppfattning att det är av vikt att ha en bred kunskapsbredd. Att det är bra som pedagog att ha lite kunskap om mycket detta för att kunna utveckla barnens tankar vidare.

När det gäller förskollärarnas uppfattningar om hur de kan jobba med undervisning så menar förskolläraren så varierar det ifrån att vara ett stöd till barnen, att det då är barnens tankar de stöttar när de undervisar i olika situationer. Det viktigaste menas då inte vara pedagogens planering och bakomliggande tanke utan att kunna lyssna in situationen samt stötta barnens tankar just där de är. Detta hör i hop Maria Montessoris tanke som hon lyfter att *hjälp mig att göra det själv*. En utmaning i en pedagogs roll när det gäller undervisning som lyftes var att behålla fokuset och intresset för dem, att inte bara mata dem med information. Detta görs genom att ligga lite före, väcka intressen och vara flexibel.

Vad uppfattas vara av vikt i en undervisningssituation

Genom resultatets framkomst dominerar uppfattningen om lyhördhet, att det gäller att pedagogerna är lyhörda för vad barnen hittar intresse för. Detta hör i hop med uppfattningen om att undervisningen ska utgå och byggas från barnen. Det menas då att pedagoger behöver lyssna in barnen, vara där de är. Pedagogerna ska sedan med sina tankar och ideér stötta, utveckla samt utmana detta till undervisning men det uppfattas då vara av vikt att det är barnens tankar som ligger till grund. För att pedagoger ska kunna stötta barnen i deras tankar menar en av förskollärarna att barnen och hon behöver ha samma hållpunkt, samma fokus.

Uppfattningen om samspel är en annan faktor som återkommer, både samspel barn emellan då det menas att barn lär mycket utav varandra. Men framförallt mellan barnen och de vuxna för att de ska kunna stötta samt utveckla barnen i sin utveckling. När det gäller samverkan så uppkom ett begrepp som skiljde sig ifrån de andra vilket var begreppet växelverkan. Växelverkan betyder att exempelvis pedagogen har en uttänkt plan och sedan möter barnet och växlar tankar med denna. Det kan då komma saker man inte tänkt på tidigare och att man får ändra sig, vilket kräver att pedagogen är på tårna och kan leda barnen genom det.

En tredje del uppfattning som menades vara av vikt är att skapa undervisningssituationer som är glädjefyllda och meningsfyllda för att få barnen att hålla kvar sitt intresse. Ord som: roligt, glatt, lustfyllt och engagerat är exempel på att beskriva detta. Men i detta om vikten av barnens intresse så lyfter en förskollärare att barnens intresse tillsammans med hennes engagemang är superviktigt. Saker som sticker ut ifrån de delar som förskollärarna var mycket eniga om är återigen vikten av att som pedagog ha ett syfte med det man gör. Varför man väljer att göra det, att det anpassas utifrån barngruppens ålder och situation. Detta visar att pedagogerna tänker igenom och handlar utefter många faktorer och aspekter i en undervisningssituation. Även planering och förberedelse är delar som togs upp av en av förskollärarna som viktigt i en undervisningssituation. Att pedagogen har förberett aktiviteten innan den inleder den med barnen. Detta för att undvika som hon menade ett kaos och risken att tappa barnens intresse.

Erfarenheter av undervisning

Det framkomna resultatet kan visa på en uppfattning att förskollärarnas många erfarenheter när det gäller undervisningssituationer trots att de menar att begreppet är relativt nytt kan motsvara undervisning. Det eftersom många menar och återkommer till att undervisning är något som funnits och bedrivits länge utan att det benämns som just undervisning.

All den undervisning jag har bedrivit under alla år även fast det inte benämnts som så tidigare är erfarenheter.

(Maria Förskollärare)

En uppfattning som lyftes är att många lärande situationer nästintill alla har innehållit någon slags undervisning utan att det har uppmärksammats tidigare. En annan uppfattning skiljer sig dock från att undervisning är något de har gjort länge inom deras verksamhet.

När jag först började höra om begreppet undervisning i förskolan och att vi ska undervisa barnen så tänkte jag först att det här gör vi ju redan. Men sen ju mer vi har grottat ner oss i vad det är så känner jag att det gör vi inte alls, att det är något annat än lärande som vi tidigare pratat om. Det är inte något som sker hela tiden utan vi behöver se till att det sker.

(Lisa Förskollärare)

Denna uppfattning tyder till skillnad från den andra på att inte ha så mycket erfarenheter av just undervisningssituationer. Att mycket lärande ske men utan den bakomliggande tanken och syftet genom lärandesituationerna. Denna uppfattning är en motsats till uppfattningen om att benämna undervisning som lärande istället och på så vis bakade samman de två begreppen. I denna uppfattning understryks att lärande sker hela tiden, överallt och därför anses det finnas väldigt många erfarenheter av det. En uppfattning kan vara att se barn lösa situationer de tränat på och pedagoger tidigare varit inne och stöttat i, att barnen då har lärt sig något vara ett kvitto på hennes undervisning. En annan uppfattning menar att erfarenheterna är många då det är något som sker dagligen.

Jag tycker ju att det är dagligen och i utbyte med barnen eller i kommunikation med barnen och pedagoger. Bara i hallen att ta på sig kläder kan man skapa en undervisningssituation. Att man visar barnen och låter barnen prova utan att man själv bara tar på exempelvis strumpan. Att man i baktanke har att barnen ska få möjlighet att lära sig. Vanliga rutinsituationer är ju överlag också undervisning.

(Anna Förskollärare)

Detta citat bygger på en uppfattning om att det finns stora skillnader i pedagogernas tänk mellan förskolor med specifika inriktningar och traditionella. Framförallt i att fånga upp barnens lärande i alla situationer och låta det ta den tid det tar, som pedagog inte låtas bli stressad av tiden och hetsa barnen i vanliga rutinsituationer som exempelvis påklädning. Barn lär i olika takt, är kompetenta och kan väldigt mycket själva.

En uppfattning om erfarenhet som skiljde sig ur mängden var arbetet med förskolans pedagogiska miljöer där det arbetades förutbestämda och genomtänkta generella tänk. Där arbetslaget tillsammans har funderat ut vilka begrepp samt vilket fokus som ska finnas i varje miljö att bygga undervisning och lärande kring. Något som visade på en medvetenhet gällande undervisning och en ständig tanke till undervisning i pedagogernas förhållningssätt. Där uppfattades tillfällen till undervisning finnas hela tiden. Samma uppfattning innehöll vidare upp vikten av att undervisningssituationer behöver pratas igenom i arbetslaget så att alla arbetar efter samma linje och kan dra lärdomar efter varandras erfarenheter. Resultatet visar på en uppfattning som hoppas på att förskolan inte ska bli alltför lik skolan samt som har svårt att tro att det skulle vara möjligt. En mening är att det skulle vara svårt att ha allt planerat innan men att det istället är av vikt att ha ett genomtänkt förhållningssätt till lärande och undervisningssituationer. Det för att kunna handla efter när olika undervisningssituationer dyker upp.

En uppfattning som framkom var att undervisning inte endast behöver ske i en specifik form utan i många olika och varierande former. De uppfattningen menar att det är viktigt att det finns en pedagog där och fångar upp barnen och skapar en undervisning som kan bli till lärande. Samt även en bestämd genomtänkt tanke vad pedagogen har för syfte med situationen eller tanken. Det som dock framkom som en variation i fenomenet är att undervisningen kan skilja och skiljer enligt förskollärarna i former och utföranden utifrån barnens ålder. Detta framkommer en uppfattning om att 5 årsgrupp kan vara något där mer vuxenstyrd samt ämnesinriktad kunskap sker.

Vi har någonting vi kallar för 5årsgrupp en gång i veckan och där är det lite mer styrt, mer skollikt kan man väl säga. Vi har tittat på tidslinjen om hur världen kom till och om rymden. Då blir det ju lite mer skollikt, träna på att räcka upp handen, vänta på sin tur, det blir som en förberedelse inför 6års/förskoleklassen sen

(Anna förskollärare)

Som den formen av undervisning inte sker med yngre barn utan med äldre barn för att de närmar sig skolan och dess former av undervisning.

Det finns kanske andra förutsättningar att vara den som sätter fokus för barnen när de är lite äldre än när de är 1 år då kanske jag inte kan begära att de ska tänka i mina banor då de har fullt upp att undersöka det dem ser. Det är väl lite den vägen undervisning går, vi är ju under skolan. Det är ju den vägen barnen ska in i sedan, att kunna ha lektioner den dag de kommer till skolan. Jag kan se det som en förberedelse inför det som kommer i skolan.

(Maria Förskollärare)

En uppfattning som kom fram genom resultatet är att undervisning i förskolan uppfattas som en viktig del i barnens förberedelse inför skolan och dess undervisning. Det menas att oavsett hur små barnen är och hur mycket de förstår så är det viktigt att de i förskolan får komma i kontakt med begreppen. Detta för att skapa en igenkänning när de sedan möter begreppen i skolan och enligt förskollärarna förhoppningsvis en förförståelse.

Även fast det inte får förståelsen varför stenen sjunker i vattnet när vi har vattenlek så har de fått utforskat flyta och sjunka men inte förstått begreppen men jag har benämnt dem. Då har de hört dem och fått någon förförståelse, att de har hört begreppen när de senare hör dem i skolan och kan koppla samman dem. Jaha det är densitet det heter de flyter eller sjunker.

(Maria Förskollärare)

Förskollärarnas oro över begreppet undervisning

En återkommande uppfattning i studiens resultat är förskollärarnas oro och funderingar kring begreppets innebörd och konsekvenser. Framförallt en oro över en skolifiering av förskolans verksamhet. Därför betonades det upprepade gånger vikten av lekens betydelse och att undervisningen ska interageras med den. Även oron över att undervisningen ska bli för vuxenstyrd kan urskiljas i intervjuerna.

Förskollärarna uppfattar ordet undervisning bekymmersamt och att det kan vara ett laddat och skrämmande ord för vårdnadshavarna. Detta då förskollärarna under en längre tid har fått möjligheten att läsa in sig vad undervisning handlar om och diskutera begreppet tillsammans i arbetslaget och övriga kollegor för att bilda sig en bild av det. Risken är dock att vårdnadshavarna endast får läsa det nya begreppet vid upprepade tillfällen utan förståelse kring vad det kommer att innebära för deras barn i förskolan.

Undervisning kan vara ett laddat ord och väldigt skollikt för föräldrarna. Jag tror att det är viktigt att pedagogerna förklarar för föräldrarna vad det innebär i förskolan för att föräldrarna inte ska skrämmas av begreppet.

(Anna Förskollärare)

Ibland kan jag känna att det kan finnas negativa aspekter av det hela också att föräldrar ska bli rädda att deras barn går miste om något om de inte är här. Att oj bedrivs det undervisning på förskolan då kan vi inte

missa en enda dag, att man inte litar på sin egen roll som förälder. Att föräldrar ska bli rädda när begreppet sprids via media att deras barn går miste om något om de är lediga varje fredag eller har kortare dagar. Att de tror att förskolan blir så himla viktig för att det bedrivs undervisning, att begreppet får för stor tyngd.

(Maria förskollärare)

Jag tycker att ordet undervisning känns lite allvarligt, det passar inte riktigt in i förskolan utan att man tänker skola med skolbänkar och kateder med en lärare som undervisar elever. Att vi istället lär barnen här i förskolan. Det kan bli lite för allvarligt även för föräldrar som läser läroplanen och ser att det bedrivs undervisning, att vi är lika viktiga som skolan. Att de känner att barnen missar något om de inte är här. Den oron får man ju för det är ju minst lika viktigt för barnen att vara hemma med sina föräldrar så mycket som man kan. Undervisning är lite fel ord för förskolan.

(Berit förskollärare)

Dessa citat visar att förskollärarna uppfattar den största oron i hur vårdnadshavarna ska uppfatta begreppet undervisning och vilka konsekvenser det kommer att få. Vilken vikt undervisningsbegreppet kommer att få jämfört med betydelsen av barns närvaro tillsammans med sina vårdnadshavare. En uppfattning lyfter vikten av hur pedagogerna förmedlar begreppet och dess innebörd till vårdnadshavarna. Hur de förtydligar och bryter ner begreppet så att vårdnadshavarna får en tydlig bild av hur det kommer att gestaltas i förskolan.

En annan uppfattning av oro som lyftes och som skiljde sig ifrån de övriga var oron gällande huruvida förskollärarnas och barnskötarnas ansvar samt roll att bedriva undervisning kommer att tas emot ute i verksamheten. Enligt skollagen är det legitimerade förskollärare som ansvarar för den undervisning som bedrivs i verksamheten vilket en förskollärare såg en oro i om det inte pratades igenom riktigt på förskolorna.

Att det är för att det i skollag och läroplan står skrivet att det är förskollärare som ansvarar och kan ställas till svars för saker och ting. Att det inte handlar om att barnskötarna inte kan. Det är viktigt att vi har pratat igenom så vi alla har samma förhållningssätt oavsett titel. Att det inte blir en klinsch, att jag inte får för att jag är en barnskötare men att det måste finnas en förskollärare med för att det ska få kallas undervisning, annars heter det utbildning.

(Lena Förskollärare)

Diskussion

I denna del kommer jag diskutera studiens resultat i relation till tidigare forskning samt studiens resultat i relation till studiens inledande problematik. Hur en grupp förskollärare uppfattar begreppet undervisning och i vilka former det kan ske undervisning i förskolans verksamhet. Slutligen kommer jag att sammanfatta studiens resultat och framföra mina förslag till framtida studier.

Uppfattningar av begreppet undervisning

I inledningen av denna studie presenterade jag begreppet undervisning som ett omtalat fenomen i samband med förslag till revideringen av läroplanen i förskolan, LpFö (Skolverket 2016). Ett begrepp som enligt resultatet kan uppfattas av förskollärare som en av de största arbetsuppgifterna i verksamheten och något som dagligen ska arbetas med, Pihlgren (2017) framhäver att frågan om det överhuvudtaget är möjligt att påverka barns lärande är av betydande slag för hur pedagoger ska se på undervisning och lärande i förskolan. En uppfattning om vad undervisning till stor del kan handla om förskollärares syn till deras förhållningssätt gällande undervisning och inte specifikt vad barnen lär sig. Detta betonar Pihlgren (2017) har betydelse för hur den undervisning som pedagoger väljer att bedriva grundas på. Hur pedagoger ser just på undervisning och barns lärande. Sheridan, Williams Et. al. (2011) betonar vikten av att som förskollärare vara en bra förebild som kommunicerar avsikter, demokratiska och etiska värderingar, och som syftar till att ta barnets perspektiv. Att skapa positiva förutsättningar för barns lärande och utveckling. Något som stämmer in på den uppfattning som resultatet visar kan finnas i förskolan, att det är hur pedagogen förmedlar kunskap till barnen som är själva undervisningen inte vad barnen lär sig. Resultatet visar på en enig uppfattning om att undervisning skiljer sig i från lärande på det sätt att en pedagog behöver delta i en lärandesituationen för att vägleda barnen och sträva mot att utveckla deras kunskaper för att det ska kallas undervisning. Undervisning kan uppfattas vara när förskollärare har en genomtänkt tanke, plan eller i syfte med var de vill sträva i samspelet med barnen. Oavsett om det är i planerade aktiviteter eller mer spontana så definieras uppfattningen av undervisning av en medvetenhet från pedagogens sida. Med den uppfattningen innebär det att undervisning inte sker överallt och när som helst som lärande beskrivs göra. Undervisning och lärande kan i förskolan också uppfattas som samma sak, vilket skiljer sig ifrån den föregående uppfattningen samt tidigare forskning gällande vad undervisning är. Även uppfattningarna kring huruvida undervisning sker överallt och närsomhelst kan skilja sig i förskolan. Denna skillnad kan möjligen bero på att lärande och undervisning är nära relaterade till varandra enligt (Pihlgren 2017). Men vidare beskriver även hon den skillnad i de två begreppen som resultatet visar att det finns en uppfattning om i förskolan, att lärande är en process som kan ske med eller utan medverkan från exempelvis förskolläraren. Barnet kan lära sig i en organiserad undervisningsaktivitet genom att samspele med kamrater eller genom utforskande på egen hand, lärande sker då inom den individ som lär sig. Medan undervisning istället är den planerade aktivitet som förskolläraren organiserar i avsikt att det ska ske ett lärande hos barnet eller barngruppen. Uppfattar man undervisning och lärande som samma sak, att det sker hela tiden så menar Pramling Samuelsson, Sheridan (2016) att ett barn ständigt både kan lära och lär på egen hand men att det lärande barnet i en undervisningsituation kan få stöd och respons i sitt lärande. Skulle inte denna skillnad finnas i en

undervisningsituation sett till en lärande situation skulle inte heller de två olika begreppen finnas och förskolläraren skulle ett sätt att påverka lärandet enligt (Pihlgren 2017).

Förskollärarens uppfattade roll

Resultatet visade på en uppfattning att förskollärare ser sin roll mycket viktig för att skapa givande och stimulerande undervisningssituationer. Det uppfattas som en förutsättning till att skapa undervisning att förskollärarna kan göra situationen intressant, lustfylld och meningsfull och det ses som en uppgift för en undervisande pedagog. Pramling Samuelsson, Sheridan (2016) betonar att en avgörande faktor för barns lärande är hur de blir bemötta av förskolläraren. Det sätt förskolläraren uppfattar ett barn kommer påverka det sätt han eller hon kommer att interagera med barnet. Resultatet visar på en uppfattning om att pedagogen har en styrande roll i undervisningssituationer. Vilka egenskaper och uppgifter i den undervisande pedagogens roll som är för att skapa en givande undervisningssituation finns det dock skilda uppfattningar om i förskolan. Detta får mig att tänka att förskollärarna är medvetna om sin betydelse i barns lärande situationer. En uppfattning av hur förskollärare ska handla för att skapa de bästa möjligheterna till undervisning är att vara närvarande, lyhörda, på tårna, agera samtalsledare samt ha lite kunskap om olika saker. Denna uppfattning skulle kunna främja barns lärande enligt Bruce och Riddersporre (2012) som framhåller att de barn som ses som kompetenta, nyfikna och som får ta sina drivkrafter och möjligheter i anspråk kan använda dessa för att utforska och lära. De barnen har större chans att möta undervisning som utmanar dem. Det innebär även att barnet ses som en aktiv medskapare av sin egen kunskap (Pramling Samuelsson, Sheridan 2016). En annan uppfattning kan vara att lägga fram informationen om ett visst ämne till barnen och kan då liknas mer med förmedlingspedagogik (Pihlgren, 2017).

Uppfattningar om förskolans risk för skolifiering

Uppfattningar om huruvida undervisningsbegreppet i skolan passar in eller inte verkar variera i förskolan. En uppfattning i förskolan kan vara att det är bra att det blir mer skollikt, att undervisning med fördel till och med skulle kunna schemaläggas för att försäkra att den blir av. Kanske skulle förskolan då bli mer lik förskoleklassens verksamhet som har delar från både skolan och förskolan i sin verksamhet (Ackesjö & Persson 2010). Det är en uppfattning som kan tolkas som att en del av skolans handlingsmönster skulle kunna utveckla undervisningen i förskolan. En annan uppfattning kan vara att det är en oro att förskolan skulle bli för lik skolan och med det för mycket vuxenstyrd och som Pihlgren (2017) lyfter skulle kunna upplevas stå i motsättning till att barnen själva få välja sina aktiviteter och utforska på egen hand. Denna uppfattning skulle kunna tolkas som att förskollärarna är oroliga för att hamna i den allmänna undervisningsmiljön (Pihlgren, 2017). Dessa varierade uppfattningar om huruvida undervisning passar in i förskolan tänker jag kan spegla sig i vilka former förskolläraren uppfattar att undervisning kan ske i förskolan. Uppfattar man det positivt i förskolan med en delvis skollik undervisningsverksamhet kanske man utformar undervisningen en aning mer skollik med planerade aktiviteter och mer förmedlar specifik kunskap. Något som hör i hop med vad den tidigare forskning visar enligt Pihlgren (2017) att det krävs att förskolläraren planerar, utvärderar, väljer aktiviteter och verktygsamt tänker igenom miljön noga, med fokus på hur barnen kan utveckla sitt tänkande för att barnen ska utveckla sitt tänkande och sin kreativitet i undervisningsaktiviteter.

Uppfattar man undervisning som en oro att det ska få förskolan för skollik kanske man håller mer fokus på leken och betonar lärande och undervisning där. Det kan ses som en traditionell diskurs från förskolan Ackesjö och Persson (2010) där leken ses som en särskiljande verksamhet där barn lär sig

själv och att allt utgår i från barnets egen drivkraft att lära sig. De två uppfattningarna kan särskilja synen på förskollärarens roll från den som ska lära barnet utan till den att mer se förskolläraren som en vägvisare och inspiratör.

Förskollärarens uppfattningar om undervisningsformer i förskolan

En uppfattning som verkar finnas i förskolan är att situationer för undervisning ständigt finns dagligen i förskolans vardag men att det gäller för förskollärarna att fånga upp dessa situationer för att det ska bli undervisning. Undervisning av hög kvalitet utmärks av att barns kognitiva, sociala, emotionella och motoriska lärande integreras, liksom att lek, lärande, fostran och omsorg bildar en helhet, i sammanhang som är vardagliga och meningsfulla för barn (Siraj & Blatchford, 2010). Utifrån detta perspektiv kan all tid, liksom samtliga situationer, aktiviteter och innehåll i förskolan, göras till föremål för undervisning. Uppfattas undervisning som något som sker när som helst skulle dessa saker därför behöva innefattas i de lärandesituationerna.

Ett samband jag kan se när det gäller förskollärarens varierande uppfattningarna om de olika formerna av undervisning i förskolans verksamhet är att de kan grundas utifrån förskollärarens uppfattningar av begreppet undervisning i förskolan samt deras uppfattningar kring sin roll i undervisningssituationer. Uppfattas begreppet som en viktig del i förskollärarens uppgifter och förskollärarens roll i undervisningssituationer ses som viktig tänker jag att undervisningen troligen utformas med en större medvetenhet och genomtänkt plan.

Framtida studier

Under arbetet med denna studie har jag sett flera områden som skulle vara intressant för vidare forskning. Det jag har kunnat se i tidigare forskning är att begreppet lärande i olika former finns i en betydligt större omfattning än vad begreppet undervisning gör. Det som finns skrivit om undervisning som jag hittat är mest undervisning riktat till skolan och äldre barn. Något jag tycker skulle vara intressant är att se studier kring olika former av undervisning i förskolan. Hur olika former av undervisning passar till olika åldrar på barn samt hur undervisning kan utformas för att fånga barns intresse och fokus. Jag har fått en uppfattning av att det finns i en väldigt liten utsträckning än så länge, troligen beroende på att begreppet än så länge ses som väldigt nytt och färskt i förskolans verksamhet. Eftersom denna studie har haft som fokus att fånga förskollärares uppfattningar om undervisningsbegreppet och dess former skulle det varit intressant med en observationsstudie om vilka former undervisning i förskolan utövas i praktiken. Detta för att få en bild av hur undervisning arbetas med i förskolan och varierar i barnens olika åldrar till skillnad mot att som i denna studie fånga förskollärarnas uppfattningar. De skulle lika gärna kunna vara deras drömbilder av undervisning eller idealiska tankar kring hur de skulle vilja arbeta med undervisning i förskolan.

Referensförteckning

- Ackesjö, H & Persson, S. (2010) *Skolförberedelse i förskoleklass - Att vara lärare-i-relation i gränslandet* Pedagogisk Forskning i Sverige 2010 årg 15 nr 2/3 s 142–163 issn 1401-6788
- Ahrne, G. & Svensson, P. (2015). Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I Ahrne, G. & Svensson, P. (Red). (2015). *Handbok i kvalitativa metoder* (2.uppl). (s.17–33). Malmö: Liber
- Brodin, J. & Renblad, K. (2015). *Perspektiv på kvalitet i förskolan*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Broström, S. Sandberg, A. Johansson, I. Margetts, K. Nyland, B. Frøkjær, T. Kieferle, T. Seifert, A. Roth, A. Ugaste, A & Vrinioti, K. (2015) Preschool teachers' views on children's learning: an international perspective, *Early Child Development and Care*, 185:5, 824-847,
- Bruce, B. & Riddersporre, B. (2012). *Kärnämnen i förskolan: nycklar till livslångt lärande*. (1. utg.) Stockholm: Natur & Kultur.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.
- Dewey, J. (2004). *Individ, skola och samhälle: utbildningsfilosofiska texter*. (4., [utök.] utg.) Stockholm: Natur och kultur.
- Eliasson, A. (2013). *Kvantitativ metod från början*. (3., uppdaterade uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Gannerud, E. & Rönnerman, K. (2007). *Att fånga lärares arbete: bilder av vardagsarbete i förskola och skola*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.
- Larsson, S. (1986). *Kvalitativ analys [Elektronisk resurs] : exemplet fenomenografi*. Lund: Studentlitteratur.
- Løkken, G. & Søbstad, F. (1995). *Observation och intervju i förskolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Maskit, D & Firstater, E (2016) Preschool Teachers' Perspectives on Teaching as a Profession and Pedagogical Change, *Journal of Research in Childhood Education*, 30:2, 200-210,
- Pihlgren, A.S. (2017). *Undervisning i förskolan: att skapa lärande undervisningsmiljöer*. (Första utgåvan). Stockholm: Natur & Kultur.
- Pramling Samuelsson, I. & Sheridan, S. (2016). *Lärandets grogrund: perspektiv och förhållningssätt i förskolans läroplan*. (3., [uppdaterade] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Sheridan, S. & Pramling Samuelsson, I. (2009). *Barns lärande: fokus i kvalitetsarbetet*. (1. uppl.). Stockholm: Liber.
- Sheridan, S. Williams, P. Sandberg, A & Vuorinen, T (2011) *Preschool teaching in Sweden – a profession in change*, *Educational Research*, 53:4, 415-437,
- Sheridans, S & Williams, P. (2018) *Undervisning i förskolan - En kunskapsöversikt*. Skolverket, Stockholm.

Siraj-Blatchford, I. (2007). *Creativity, communication and collaboration: The identification of pedagogic progression in sustained shared thinking*. Asia- Pacific Journal of Research in Early Childhood Education, 2, 3–23.

SKOLFS 1998:16, Förordningen om läroplan för förskolan. Skollagen. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Skolverket (2016). *Läroplan för förskolan Lpfö 98*. ([Ny, rev. utg.]). Stockholm: Skolverket.

Smidt, S. (2010). *Vygotskij och de små och yngre barnens lärande*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

SOU 2002:121, bilaga 1. *Begreppen utbildning och undervisning*. Skollag för kvalitet och likvärdighet. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed [Elektronisk resurs]*. (Reviderad utgåva). Stockholm: Vetenskapsrådet. Hämtad från: <https://publikationer.vr.se/produkt/god-forskningssed/> (2018-03-14)

Lagar

Skollagen (2010:800)

Missiv

SXXXXXX 1X-0X-2X

Hej!

Mitt namn är Sofia Backlund och jag är student vid Mitt Universitetet, där jag läser sista terminen på förskolläraryrket. Under denna termin kommer jag att skriva ett examensarbete inom ämnet pedagogik. Det område jag har valt att skriva om är begreppet undervisning, där jag har intresserat mig för pedagogers syn på undervisning i förskolan.

Jag har läst in mig på forskning och litteratur kring ämnet och har valt att använda mig utav intervjuer som metod. Intervjuerna avser pedagoger inom förskolan både barnskötare och förskollärare. Mitt syfte med denna studie är att synliggöra pedagogernas syn och vad undervisning handlar om inom förskolan samt vilka undervisningsformer pedagoger har erfarenheter av. Vilket jag tänker görs bäst i kommunikation med verksamma pedagoger, därför önskar jag att få tillträde till Er förskola.

Jag kommer att ta hänsyn till Vetenskapsrådets forskningsetiska principer. Vilket innebär att deltagandet är frivilligt och man kan när som helst avbryta intervjun och därmed sitt deltagande. Deltagandet kommer att behandlas konfidentiellt, det betyder att allt material, alla som varit delaktig samt förskolans namn kommer att aidentifieras. Materialet kommer endast att användas för detta arbete.

För att försäkra mig om att Ni fått mitt brev kommer jag att kontakta Er via telefon inom en vecka.

Vid eventuella frågor eller funderingar är Ni välkomna att kontakta mig för mer information.

Med vänliga hälsningar

Sofia Backlund

076-71XXXXX

soba1400@student.miun.se

Intervjuguide

Inledande frågor:

- Tillåtande av respondenten att spela in intervjun.
- En kortare presentation av respondenten
 - *Namn, ålder och utbildning.*
 - *Vilken förskola och avdelning arbetar personen på? (Någon speciell inriktning?)*
 - *Vilken ålder och antal barn i barngruppen.*
 - *Hur länge har personen arbetat inom förskoleverksamhet?*
- En presentation av studiens intresse.

Studiefrågor:

Berätta för mig:

- Vad begreppet undervisning i förskolan innebär för dig?
- Hur tycker du att undervisning i förskolan skiljer sig från undervisning i andra sammanhang?
Hur och på vilka sätt i så fall.
- Hur ser du att du kan arbeta med undervisning i verksamheten?
- Vad tycker du är viktigt i en undervisningssituation?
- Vilka erfarenheter har du av undervisningssituationer?
- I vilka former menar du att undervisning kan ske i förskolan?
- Vilken roll har du i en undervisningssituation för att främja förskolebarnens lärande?
- Kan du tillägga något du tycker att jag har missat?

Kompletteringsfrågor:

- Berätta mer....
- Vad är mest utmanande?

Följdfrågor:

- Hur menar du med...
- Kan du utveckla...
- Kan du ge exempel....
- Förstår jag dig rätt om....